dzerb_FINAL.indd, Spread 1 of 16 - Pages (1) 21.04.2004 15:49

ՁԵՐԲԱԿԱԼՎԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

«Քաղաքացիական հասարակության ինստիտուտ»
հասարակական կազմակերպություն
ԵՐԵՎԱՆ - 2004

dzerb_FINAL.indd, Spread 2 of 16 - Pages (2, 31) 21.04.2004 15:49

Հրապարակումը իրականացվել է Հայաստանում ԱՄՆ-ի դեսպանատան ֆինանսական աջակցությամբ:

Հատուկ շնորհակալություն Թաթուլ Պետրոսյանին անշահախնդիր օգնության և արժեքավոր դիտողությունների համար:

Գրքույկում ներկայացված են Հայաստանում ծերբակալված անձանց հիմնական իրավունքները և պարտականությունները ըստ գործող օրենսդրության:

Հրապարակումը իրականացվել է Քաղաքացիական հասարակության ինստիտուտ (ՔՀԻ) ՀԿ-ի կողմից:
Հասցե՝ 375012, Երևան, Փափազյան 15, բն. 46.
csi@csi.am
www.csi.am
հեռ. 3741- 223440

<u>Օգտագործված հապավումները՝</u>

Քրդատ - ՀՀ Քրեական դատավարության օրենսգիրք (1998թ. հուլիսի 1)

Օրենք - ՀՀ օրենք ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահելու մասին (2002թ. փետրվարի 6):

ՆԿ - ՀՀ ոստիկանության համակարգի ձերբակալված անձանց պահելու վայրերի ներքին կանոնակարգ (2003թ. օգոստոսի 11):

dzerb_FINAL.indd, Spread 3 of 16 - Pages (30, 3) 21.04.2004 15:49

Հավելված 2

ՀՀ ոստիկանության համակարգի ձերբակալված անձանց պահելու վայրերի ներքին կանոնակարգից

____
ոստիկանության մարմնի անվանումը
Պետի _________________________
Ա.Ա.

Անձնական հաշվում
առկա է
_________դրամ

N_____ մենախցի ձերբակալված
____
Ա. Ա. Հ.

Հաշվապահ
____
"___" __________ 200 թ.

ԴԻՄՈՒՄ

Խնդրում եմ թույլատրել ձեռք բերել սննդամթերք և առաջին անհրաժեշտության հետևյալ առարկաները ու իրերը.

N	Սննդամթերքի կամ իրերի անվանումը	Ինչքան է պետք ձեռք բերել	Բացթողնման գումարը (դրամ, լումա)
1	2	3	4

.

Ընդամենը ________

Ձերբակալվածը լրացնում է միայն 2 և 3 սյունակները:

Ստացա________________________ դրամի արժողությամբ
գումարը տառերով

սննդամթերք և առաջին անհրաժեշտության իրեր, այդ գումարը խնդրում եմ դուրս գրել իմ անձնական հաշվից:

"___" ___________ 200 թ. ______________________________
ձերբակալվածի ստորագրությունը, Ա.Ա.

Ներկայումս Հայաստանում փոփոխություններ են տեղի ունենում տարբեր ոլորտներում. այս ընթացքը վերաբերում է նաև մարդու իրավունքների բնագավառին: Մարդու իրավունքներ, իրավունքների պաշտպանություն հասկացությունները կարող են վերացական մնալ, եթե մեզանից յուրաքանչյուրը չմասնակցի իր և մերձավորի իրավունքների պաշտպանությանը: Սա վերաբերում է նաև ազատազրկման մեջ գտնվող մարդկանց:

Տվյալ գրքույկը տեղեկություն է պարունակում այն անձանց հիմնական իրավունքների մասին, ովքեր այս կամ այն պատճառով պետք է շփվեն իրավապահ մարմինների հետ՝ ինչպես վկաների, այդպես էլ կասկածյալների և ձերբակալվածների՝ սկսած հարցաքննությանը հրավիրելուց մինչև մեղադրանք առաջադրելը և խափանման միջոց ընտրելը: Այն Ձեզ անհրաժեշտ գիտելիքներ կտա Ձեր, Ձեր մերձավորների իրավունքների և դրանց պաշտպանության վերաբերյալ:

dzerb_FINAL.indd, Spread 4 of 16 - Pages (4, 29) 21.04.2004 15:49

Եթե իրավապահ մարմինների ներկայացուցիչները Ձեզ առաջարկում են անցնել ոստիկանության բաժանմունք

Իրավապահ մարմինների աշխատողը պարտավոր է ներկայանալ, ցույց տալ համապատասխան վկայական: Ձեզ պետք է հայտնեն, թե ինչն է բաժանմունք տանելու պատճառը, և ինչու է դա անհրաժեշտ:

Եթե Ձեզ մոտենում են փողոցում և խնդրում են անցնել բաժին, ապա չարժե դիմադրելու կամ փախչելու փորձ անել, քանի որ այդ դեպքում Ձեր գործողությունները կարող են համարվել անգամ որպես պաշտոնատար անձին դիմադրում, որի համար կարող եք վարչական կամ նույնիսկ քրեական պատասխանատվության ենթարկվել:

Ինչպե՞ս պետք է վարվել, եթե հրավիրում են ոստիկանություն հեռախոսազանգով կամ ծանուցագրով

Եթե ինչ-որ մեկը Ձեզ զանգահարել է և առաջարկում է գալ ոստիկանության բաժին, դատախազություն կամ ազգային անվտանգության

պարբերական հրատարակություն)՝ հինգ անվանումից ոչ ավելի:

ժթ) Լուսանկարներ (երկուսից ոչ ավելի):

ժժ) ՁՊՎ-ի բժշկի կողմից նշանակված դեղորայք:

Բացի թվարկվածից՝ ձերբակալված անձանց թույլատրվում է իրենց մոտ ունենալ և պահել քրեական վարույթին կամ իրենց օրինական իրավունքներին վերաբերող փաստաթղթեր և գրություններ, ինչպես նաև պահպանության հանձնված դրամի, արժեքների, փաստաթղթերի և այլ առարկաների կտրոններ:

Ձերբակալված անձինք սափրման պարագաներից օգտվում են ՁՊՎ-ի աշխատակցի հսկողությամբ:

dzerb_FINAL.indd, Spread 5 of 16 - Pages (28, 5) 21.04.2004 15:49

ե) Ներքնաշորեր (երկու կոմպլեկտից ոչ ավել), գուլպա, զուգագուլպա (երկու զույգից ոչ ավել):

զ) Ձեռնոցներ (մեկ զույգ):

է) Թաշկինակներ:

ը) Հողաթափեր:

թ) Անձնական հիգիենայի պարագաներ (տնտեսական և ձեռքի օճառ, հեղուկ օճառ, քսուքներ, ատամի խոզանակ, ատամի մածուկ, պլաստմասայե օճառամաններ, սանր, սափրվելու պարագաներ):

ժ) Օպտիկական ակնոցներ:

ժա) Գլխաշոր, բրդյա գուլպաներ, կրծկալներ, մարլյա, վազելին, բամբակ, կանացի միջադիրներ, դիմահարդարման պարագաներ (կանանց համար):

ժբ) Հենակներ, ձեռնափայտեր (փայտյա), պրոթեզներ (բժշկի թույլտվությամբ):

ժգ) Ճիլոպ կամ սպունգ:

ժդ) Գրիչ, մատիտ:

ժե) Գրելու թուղթ, տետրակներ, փոստային ծրարներ, բացիկներ, նամականիշներ:

ժզ) Հիգիենիկ թուղթ:

ժէ) Մեկ կոմպլեկտ անկողնային սպիտակեղեն (երկու սավան և բարձի երես), սրբիչ:

ժը) Գրականություն (ուսուցանող, կրոնական,

ծառայություն, Դուք իրավունք ունեք պահանջել գրավոր ծանուցագիր, որի մեջ պետք է նշվի, թե ով է Ձեզ հրավիրում, ինչ գործով, ինչպիսի իրավական կարգավիճակով /որպես տուժո՞ղ, վկա՞, կասկածյա՞լ, թե՞ մեղադրյալ/: Ծանուցագրի մեջ պետք է նշված լինի Ձեզ հրավիրող մարմնի անվանումը, ներկայանալու օրը, ժամը, հասցեն, առանձնասենյակի համարը, կանչողի անունը և ազգանունը: (Քրդատ, Հ.205)

Ծանուցագրում նշված ներկայանալու օրը և ժամը կօգնի խուսափել հետագա չարաշահումներից:

Կասկածյալը, մեղադրյալը, ինչպես նաև վկան և տուժողը պարտավոր են տեղյակ պահել իրենց կանչած մարմնին նշանակված ժամկետում կանչով ներկայանալուն խոչնդոտող հարգելի պատճառների առկայության մասին:

Առանց հարգելի պատճառների կանչով չներկայանալու դեպքում կասկածյալը, մեղադրյալը, ինչպես նաև վկան և տուժողը պատճառաբանված որոշմամբ կարող են բերման ենթարկվել: (Քրդատ, Հ.153)

dzerb_FINAL.indd, Spread 6 of 16 - Pages (6, 27) 21.04.2004 15:49

Որքա՞ն ժամանակ կարող են Ձեզ պահել ոստիկանության բաժանմունքում կամ այլ վայրում

Վկան պետք է մնա քննություն իրականացնող մարմնում այնքան ժամանակ, որքան անհրաժեշտ է քննչական գործողությունների համար:

Քննչական գործողությունները արգելվում է անցկացնել գիշերային ժամերին՝ ժ 22^{00}-7^{00}: (Քրդատ, Հ.6 Կ.48)

Եթե ոչ մի քննչական գործողություն չի կատարվում, սակայն վկայի ազատ տեղաշարժի իրավունքը սահմանափակվում է (նրան թույլ չեն տալիս հեռանալ, կամ ինքն իրեն զգում է անազատության մեջ) նշանակում է, որ անձը փաստացի գտնվում է արգելանքի տակ: Տվյալ դեպքում, նրան պետք է կամ անհապաղ ազատ արձակեն, կամ կազմեն արձանագրություն ձերբակալման մասին: Հակառակ դեպքում տեղի է ունենում միջազգային նորմերի կոպիտ խախտում:

Կարո՞ղ եք արդյոք փաստաբան հրավիրել

Քրեական դատավարության օրենսգիրքը չի նախատեսում վկային պաշտպան ունենալ, սակայն ըստ ՀՀ Սահմանադրության 40-րորդ հոդվածի՝ յու-

Հավելված 1

ՀՀ ոստիկանության համակարգի՝ ձերբակալված անձանց պահելու վայրերի ներքին կանոնակարգից

ՑԱՆԿ

Սննդամթերքի, իրերի և առարկաների, որոնք ձերբակալված անձինք կարող են ունենալ իրենց մոտ կամ ստանալ հանձնուքով

ա) Սննդամթերք, ներառյալ՝ մսեղեն, ձկնեղեն, երշիկեղեն, շաքար, թեյ, ճարպ, պաքսիմատ, խնձոր, սխտոր, սոխ, հաց, հացամթերք, մեղր, կարտոֆիլ, հյութեր, կոնֆետներ, թխվածքաբլիթներ՝ բացի տաքացման անհրաժեշտություն ունեցողներից, շուտ փչացող կամ պիտանության ժամկետը լրացածներից, խմորիչներից, ոգելից խմիչքներից և գարեջրից:

բ) Ծխախոտ, լուցկի:

գ) Մեկ կոմպլեկտ սեզոնային հագուստ՝ առանց գոտիների, տաբատակալների և փողկապի, գլխարկ, կոշիկ՝ առանց կոշկաքուղերի:

դ) Մեկ կոմպլեկտ սպորտային համազգեստ կամ տնային խալաթ:

dzerb_FINAL.indd, Spread 7 of 16 - Pages (26, 7) 21.04.2004 15:49

Ի՞նչ է հետևում կալանքը որպես խափանման միջոց ընտրելուն

Դատարանի՝ կալանքը որպես խափանման միջոց ընտրելուց հետո կալանավորված անձը տեղափոխվում է ՀՀ արդարադատության նախարարության՝ կալանավորվածներին պահելու վայր:

Կալանավորված անձը չի կարող 3 օրից ավել պահվել ձերբակալվածներին պահելու վայրերում (Օրենք, Հ.6): Բացառություն կարող է լինել միայն տրանսպորտային միջոցի բացակայության դեպքում (Քրդատ, Հ.137, Կ.2):

րաքանչյուր ոք իրավունք ունի ստանալ իրավաբանական օգնություն: Դրանից ելնելով՝ վկան կարող է օգտվել ոչ թե պաշտպանի ծառայությունից, այլ ստանալ իրավաբանական օգնություն:

Պարտավո՞ր եք արդյոք ցուցմունք տալ

Վկան պետք է ցուցմունք տա հանցագործությանը վերաբերող իրեն հայտնի փաստերի մասին:

Հարցաքննությունից առաջ քննիչը պետք է տեղեկացնի վկային, թե որ գործով է նա կանչվել: Դրանից հետո նախազգուշացնում է գործով նրան հայտնի ամեն ինչ պատմելու պարտականության, ինչպես նաև ցուցմունքներ տալուց հրաժարվելու կամ խուսափելու, ակնհայտ սուտ ցուցմունքներ տալու համար սահմանված քրեական պատասխանատվության մասին: (Քրդատ, Հ.206)

Ոչ ոք պարտավոր չի վկայել իր, իր մերձավոր ազգականների (ծնողների, զավակների, որդեգրողների, որդեգրվածների, հարազատ և ոչ հարազատ (համահայր կամ համամայր) եղբայրների և քույրերի, պապի, տատի, թոռների, ինչպես նաև ամուսնու և ամուսնու ծնողների) դեմ: (Քրդատ, Հh.20, 6)

dzerb_FINAL.indd, Spread 8 of 16 - Pages (8, 25) 21.04.2004 15:49

Կարո՞ղ է արդյոք հարցաքննվել անչափահասը

Անչափահաս վկան, անկախ տարիքից, կարող է հարցաքննվել պայմանով, որ նա կարող է հաղորդել գործի համար նշանակություն ունեցող տեղեկություններ: Մինչև տասնչորս տարեկան, իսկ քննիչի հայեցողությամբ՝ նաև մինչև տասնվեց տարեկան վկայի հարցաքննությունը կատարվում է նրա օրինական ներկայացուցչի (ծնողի) ներկայությամբ: Հարցաքննությունն սկսվելուց առաջ օրինական ներկայացուցչին բացատրվում է հարցաքննությանը ներկա գտնվելու, քննիչի թույլտվությամբ իր դիտողությունները շարադրելու և հարցեր տալու նրա իրավունքները, ինչպես նաև՝ պարտականությունները: Քննիչն իրավունք ունի չընդունել տրված հարցերը, սակայն դրանք պետք է մտցվեն արձանագրության մեջ:

Տասնվեց տարին չլրացած վկային բացատրվում է գործին վերաբերող ամեն ինչի մասին ճշմարտացիորեն պատմելու նրա պարտականությունը, չնայած օրենքով նախատեսված չէ պատասխանատվություն ցուցմունքներ տալուց հրաժարվելու կամ խուսափելու և ակնհայտ սուտ ցուցմունքներ տալու համար: (Քրդատ, Հ.207)

պարել կամ մերժել ներկայացված միջնորդությունը: (Քրդատ, Հ.285)

Ո՞ր դեպքերում կարող է կալանքը փոխարինվել գրավով

Կալանքի որոշումը կայացնելուց հետո ոչ մեծ և միջին ծանրության հանցագործության համար մեղադրվողն իրավունք ունի միջնորդել կալանքը գրավով փոխարինելու համար:

Ինչպե՞ս և ե՞րբ կարելի է բողոքարկել կալանավորելու մասին դատարանի որոշումը

Խափանման միջոց կիրառելու մասին դատարանի որոշումը կարող է բողոքարկվել վերաքննիչ դատարան 15 օրվա ընթացքում: Եթե բողոքը մերժվում է, ապա կարելի է բողոքարկել վճռաբեկ դատարան 10 օրվա ընթացքում:

dzerb_FINAL.indd, Spread 9 of 16 - Pages (24, 9) 21.04.2004 15:49

Եթե քննիչը համարում է, որ պետք է կալանք կիրառել

Այդ դեպքում քննիչը միջնորդություն է կազմում, որի մեջ պետք է շարադրվեն այն հիմքերը, որոնցով առաջացել է մեղադրյալին կալանավորելու անհրաժեշտությունը: Որոշմանը կցվում են միջնորդության հիմնավորվածությունը հաստատող նյութերը:

Կալանքը խափանման միջոց ընտրելու միջնորդությունը պետք է անհապաղ քննվի դատարանում: (Քրդատ, Հ.285)

Ձերբակալված մեղադրյալի մասնակցությունը կալանքը խափանման միջոց ընտրելու վերաբերող դատական նիստին պարտադիր է: (Քրդատ, Հ.285)

Ինչպե՞ս է ընթանում դատական նիստը

Դատական նիստը դռնփակ է: Դատավորը քննում է գործը միանձնյա: Դատական նիստին պետք է մասնակցեն քննիչը, պաշտպանը (եթե նա մասնակցում է գործին), անազատության մեջ գտնվող մեղադրյալը: Դատավորը կարող է բավա-

Հարազատներին տեղեկացնելու հնարավորություն

Եթե Դուք կանչվել եք որպես վկա, աշխատեք նախօրոք տեղյակ պահել Ձեր հարազատներին՝ որտեղ են Ձեզ կանչել, կանչելու օրն ու ժամը:

Եթե դուք վկա եք, Ձեզ իրավունք չունեն արգելելու զանգահարել Ձեր հարազատներին:

dzerb_FINAL.indd, Spread 10 of 16 - Pages (10, 23) 21.04.2004 15:49

Անձը դառնում է կասկածյալ այն պահին՝

1) երբ ձերբակալվում է հանցանք կատարելու կասկածով.

2) երբ նրա նկատմամբ մինչև մեղադրանք առաջադրելը խափանման միջոց (օրինակ՝ստորագրություն չհեռանալու մասին) ընտրելու վերաբերյալ որոշում է կայացված: (Քրդատ, Հ.62)

Որքա՞ն ժամանակ կարող է տևել ձերբակալությունը

Ձերբակալումը չի կարող տևել 72 ժամից ավել (ձերբակալման պահից մինչև դատարանի կալանավորման կամ ազատման մասին որոշումը ստանալը): (Քրդատ, Հ.11)

Անձին ձերբակալելու պահին պետք է կազմվի արձանագրություն, որի մեջ պետք է *նշվեն ձերբակալման օրն ու ժամը*: Ձերբակալման ժամի նշումը շատ կարևոր է, քանի որ արձանագրության մեջ նշված պահից է հաշվարկվում ձերբակալման ժամկետը: Եթե արձանագրությունում նշված ժամը չի համապատասխանում փաստացի արգելանքի վերցնելու (բաժին բերելու) ժամին, կարող եք նշել այդ փաստը արձանագրությունը ստորագ-

Ո՞վ է որոշում ընդունում խափանման միջոցի տեսակի կիրառման վերաբերյալ

Բացի կալանավորումից և գրավից՝ խափանման մնացած բոլոր միջոցները կիրառվում են հետաքննության մարմնի, քննիչի, դատախազի որոշմամբ: (Քրդատ, Հ.136, Կ.1)

Կալանավորումը և գրավը կիրառվում են միայն դատարանի որոշմամբ՝ քննիչի կամ դատախազի միջնորդությամբ կամ դատարանի սեփական նախաձեռնությամբ՝ դատարանում քրեական գործը քննելիս: Կալանավորման փոխարեն դատարանը կարող է կիրառել գրավը նաև պաշտպանության կողմի միջնորդությամբ: (Քրդատ. Հ.136, Կ.2)

Քննիչը մեղադրյալին հայտարարում է խափանման միջոց կիրառելու մասին իր որոշումը և անմիջապես նրան է հանձնում որոշման պատճեն: (Քրդատ, Հ.136, Կ.3)

dzerb_FINAL.indd, Spread 11 of 16 - Pages (22, 11) 21.04.2004 15:49

Մեղադրյալի նկատմամբ կիրառվում են հարկադրանքի միջոցներ, որոնք կոչվում են ***խափանման միջոցներ***:

Խափանման միջոցներն են՝

1) կալանավորումը,

2) գրավը,

3) ստորագրությունը չհեռանալու մասին,

4) անձնական երաշխավորությունը,

5) կազմակերպության երաշխավորությունը,

6) հսկողության հանձնելը՝ անչափահասների համար,

7) հրամանատարության հսկողության հանձնելը՝ զինծառայողների համար: (Քրդատ. Հ.134)

Եթե մեղադրյալը խախտում է իր նկատմամբ կիրառված խափանման միջոցի պայմանները, քրեական վարույթն իրականացնող մարմինն իրավունք ունի որոշում ընդունել տվյալ անձին ձերբակալելու մասին՝ միաժամանակ նրա կալանավորման մասին միջնորդություն ներկայացնելով դատարան (Քրդատ, Հ.131, Կ.1):

Մեղադրյալին ձերբակալում թույլատրվում է միայն այն դեպքում, երբ սույն Քրեական դատավարության օրենսգրքի դրույթները թույլ են տալիս նրա նկատմամբ որպես խափանման միջոց կիրառել կալանքը (Քրդատ, Հ.131, Կ.2):

րելիս: Ձեզ պետք է հանձնեն արձանագրության պատճենը:

Ձերբակալման արձանագրության ստորագրումից անմիջապես հետո Ձեզ պետք է ծանոթացնեն Ձեր իրավունքներին (այդ թվում՝ պաշտպան ունենալու հնարավորությանը), և այդ մասին պետք է արձանագրություն կազմվի և ստորագրվի Ձեր կողմից (Քրդատ, Հ.63): Պահանջեք իրավունքների մասին ծանուցման թերթիկը և մանրամասն ուսումնասիրեք այն:

Նշված գործողությունները պետք է կատարվեն անձի համար հասկանալի լեզվով: Անգամ եթե կասկածյալը ՀՀ քաղաքացի է, սակայն չի տիրապետում հայերենին, քննիչը պետք է հրավիրի թարգմանիչ, իսկ իրավունքների մասին բոլոր փաստաթղթերը կասկածյալին պետք է հանձնվեն հասկանալի լեզվով թարգմանված վիճակում (Քրդատ, Հ.15):

Կարո՞ղ եք արդյոք փաստաբան հրավիրել

Ձերբակալման պահից Դուք ունեք պաշտպան ունենալու իրավունք: (Քրդատ, Հ.63)

Դրա մասին Ձեզ պարտավոր են հայտնել գրավոր և կազմել արձանագրություն պաշտպան ունե-

dzerb_FINAL.indd, Spread 12 of 16 - Pages (12, 21) 21.04.2004 15:49

նալու կամ պաշտպանից հրաժարվելու Ձեր ցանկության մասին:

Եթե Դուք ունեք ծանոթ փաստաբան, որին կուզենայիք ներգրավել որպես պաշտպանի, դիմեք քննիչին, որպեսզի նա ուղղակիորեն կամ Ձեր հարազատների միջոցով կապվի տվյալ անձի հետ: Ձեր ընտրած պաշտպանին հրավիրելու դիմումը կարող եք գրել Դուք, Ձեր հարազատները կամ բարեկամները:

Եթե Դուք ցանկանում եք պաշտպան ունենալ, բայց չունեք նրան հրավիրելու հնարավորություն, դիմեք քննիչին, որպեսզի Ձեզ անվճար պաշտպան տրամադրեն: (Քրդատ, Հ.70)

Կասկածյալը և մեղադրյալը իրավունք ունեն առանձին, մեն-մենակ (կոնֆիդենցիալ՝ առանց այլ անձի մասնակցության), անարգել տեսակցել իրենց պաշտպանի հետ՝ առանց տեսակցությունների թվի և տևողության սահմանափակման: (Քրդատ, Հh.63, 65)

Հայաստանում գործում է փաստաբանների երկու միություն.

*• **Փաստաբանների միջազգային միություն,***
375010 Երևան, Մարշալ Բաղրամյան պող. 45/14, հեռ.՝ 22 20 78:

*• **ՀՀ Փաստաբանների միություն,***
Երևան , Զաքիյան փ. 4, հեռ.՝ 565761, 564521:

Անձը ծանոթանում է որպես մեղադրյալ գործում ներգրավվելու մասին քննիչի որոշմանը, և այդ պահից անձը դառնում է մեղադրյալ: Որոշման մեջ պետք է նշվի, թե ինչի համար է անձը մեղադրվում, և Քրեական օրենսգրքի որ հոդվածով է առաջադրվել մեղադրանքը: Այնուհետև նա պետք է նշի, թե առաջադրված մեղադրանքով իրեն մեղավոր ճանաչու՞մ է, թե՞ ոչ, որից հետո՝ 24 ժամվա ընթացքում, նրան հարցաքննում են որպես մեղադրյալի: (Քրդատ, Հ.h. 65, 212)

Եթե Դուք ունեք պաշտպան, իրավունք ունեք հարցաքննվել պաշտպանի մասնակցությամբ: Կարող եք հրաժարվել ցուցմունք տալուց մինչև Ձեր պաշտպանի գալը: (Քրդատ, Հ.65)

Եթե Դուք նույնիսկ նախկինում հրաժարվել եք պաշտպանից, ցանկացած պահի կարող եք պաշտպան հրավիրել: (Քրդատ, Հ.72, Կ.4)

dzerb_FINAL.indd, Spread 13 of 16 - Pages (20, 13) 21.04.2004 15:49

2) բացակայում է անձին արգելանքի տակ պահելու անհրաժեշտությունը,

3) լրացել է ձերբակալման առավելագույն ժամկետը՝ 72 ժամ, և դատարանը մեղադրյալին կալանավորելու մասին որոշում չի կայացրել: (Քրդատ, Հ.132)

Ձերբակալված անձինք արգելանքից ազատվելիս ապահովվում են մինչև իրենց բնակության վայրն անվճար ուղևորությամբ՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում, դրա ընթացքում անհրաժեշտ սննդամթերքով, իսկ միջոցների բացակայության դեպքում՝ սեզոնային անհրաժեշտ հագուստով: Նրանց կարող է տրամադրվել նաև միանվագ դրամական նպաստ: (Օրենք, հ.43)

Ե՞րբ է անձը կասկածյալից դառնում մեղադրյալ

Ձերբակալման պահից 72 ժամվա ընթացքում ձերբակալվածին մեղադրանք է առաջադրվում: Եթե կասկածյալը չի ձերբակալվել (չի զրկվել ազատությունից), նրան պետք է մեղադրանք առաջադրվի խափանման միջոց ընտրելու մասին որոշումը նրան հայտարարելու պահից 7 օրվա ընթացքում:

Ձերբակալվածի և նրա պաշտպանի տեսակցության անվտանգությունն ապահովելու նպատակով ձերբակալվածներին պահելու վայրերի (ՁՊՎ-ի) ծառայողների կողմից իրականացվում է տեսողական հսկողություն, որը թույլ է տալիս տեսնել, բայց չլսել նրանց: Հերթափոխի ընդունում-հանձնում կատարելու ժամանակ, օրվա կարգացուցակով սննդի ընդունման համար նախատեսված և գիշերային ժամերին (երեկոյան ժ.22.00-ից մինչև հաջորդ օրվա առավոտյան ժ.06.00-ը) արգելվում է ձերբակալվածներին տեսակցության համար դուրս բերել մենախցերից: (ՆԿ, Հ.8)

Հարազատներին տեղեկացնելու հնարավորություն

Դուք իրավունք ունեք պահանջել, որ արգելանքի վերցվելուց հետո անմիջապես, բայց ոչ ուշ, քան 12 ժամվա ընթացքում, քրեական վարույթն իրականացնող մարմինը տեղյակ պահի Ձեր մերձավոր ազգականներին արգելանքի տակ պահվելու, Ձեր գտնվելու վայրի մասին (Քրդատ, Հ.63): Ձերբակալվածներին պահելու վայրի վարչակազմը պարտավոր է ձերբակալված անձի՝ ձերբակալվածներին պահելու վայր ընդունվելու կամ մեկ հիմնարկից մյուսը փոխադրվելու մասին անհա-

dzerb_FINAL.indd, Spread 14 of 16 - Pages (14, 19) 21.04.2004 15:49

պաղ տեղյակ պահել ձերբակալված անձի մերձավոր ազգականներին կամ ձերբակալված անձի նշած անձանց: (ՀՀ օրենք «Ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահելու մասին» (հետագայում՝ Օրենք), Հ.32)

Օտարերկրյա պետության քաղաքացիները կարող են կալանքի տակ պահվելու մասին հայտնել տվյալ պետության դեսպանատուն կամ հյուպատոսարան:
Եթե նրանք չեն տիրապետում հայոց լեզվին, քննիչը պարտավոր է թարգմանիչ հրավիրել:

Որտե՞ղ են պահվում ձերբակալված անձինք

Ձերբակալված անձինք պահվում են անջատ՝ մենախցերում: (Քրդատ, Հ.133)

Ձերբակալվածներին պահելու վայրեր (ՁՊՎ) ընդունվում են շուրջօրյա: Ոստիկանության մարմնի հերթապահը ստուգում է ձերբակալվածներին ընդունելու և պահելու հիմքերը, ձերբակալվածներին ուղղված հարցերի միջոցով պարզում է ձերբակալման արձանագրության կամ որոշման մեջ նշված տվյալների իսկությունը, այնուհետև

Զբոսանքի իրավունք

Ձերբակալված անձը ունի զբոսանքի իրավունք, որը կազմակերպվում է ցերեկային ժամերին՝ դրա համար նախատեսված տարածքում: Ձերբակալված անձանց զբոսանքի տևողությունը չի կարող պակաս լինել օրեկան մեկ ժամից: Ձերբակալված կանայք և անչափահասներն օգտվում են ամենօրյա՝ երկու ժամից ոչ պակաս տևողությամբ զբոսանքի իրավունքից, որի ընթացքում հնարավորություն է տրվում զբաղվել մարմնամարզությամբ: (Օրենք, Հհ.16, 27)

Հղի կամ իրենց մոտ երեխա ունեցող ձերբակալված կանանց համար պետք է ստեղծվեն համապատասխան նյութակենցաղային պայմաններ, կազմակերպվի մասնագիտացված բուժսպասարկում: (Օրենք, Հ.27)

Ո՞ր դեպքերում է ձերբակալված անձը ենթակա ազատման

Ձերբակալվածը ենթակա է ազատման, եթե՝

1) չի հաստատվել անձի կողմից քրեական օրենքով արգելված արարք կատարելու մասին կասկածը,

dzerb_FINAL.indd, Spread 15 of 16 - Pages (18, 15) 21.04.2004 15:49

Ձերբակալվածը նախօրոք տեղեկացվում է մերձավոր ազգականի հետ (հայր,մայր, ամուսին, կին, եղբայր, քույր, զավակներ, որդեգրողներ, որդեգրվածներ, հարազատ և ոչ հարազատ / համամայր, համահայր/, եղբայր, քույր, տատ, պապ, թոռներ, ինչպես նաև ամուսնու ծնողներ) տեսակցության մասին:

Մերձավոր ազգականների հետ տեսակցությունները անց են կացվում ՁՊՎ-ի ծառայողների հսկողությամբ: Տեսակցության ընթացքում ձերբակալվածին առարկաներ փոխանցելն արգելվում է: Այդպիսի փորձ կատարելու դեպքում տեսակցությունը վաղաժամկետ դադարեցվում է:

Ձերբակալվածի հետ տեսակցել թույլատրվում է միաժամանակ երեքից ոչ ավել չափահաս և անսահմանափակ թվով անչափահաս անձանց: (ՆԿ. Հ.8)

Տեսակցությունը քննության շահերից ելնելով, կարող է արգելվել քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի գրավոր որոշմամբ: (Օրենք, Հ.15)

Ձերբակալված անձն արգելանքի տակ գտնվելու ընթացքում կարող է ստանալ մինչև քսան կիլոգրամ հանձնուք: Նրան սահմանված չափի հանձնուք կարող է փոխանցել միանվագ կամ մաս-մաս: (Օրենք, Հ.15)

համապատասխան գրանցում է կատարվում ձերբակալվածների հաշվառման գրանցամատյանում և անհատական քարտում:

Ձերբակալվածների խումբ ընդունելու դեպքում նրանց 2 ժամից ոչ ավելի տևողությամբ տեղավորում են անձնական խուզարկության սենյակի հատուկ խցերում (բոքսերում):

Ձերբակալվածի վրա մարմնական վնասվածք հայտնաբերելու կամ առողջության վերաբերյալ ***գանգատ լինելու*** *դեպքում ուստիկանության մարմնի հերթապահը հրավիրում է բուժաշխատողի, որը բուժզննությունից կամ առաջին բուժօգնությունից հետո համապատասխան գրառում է կատարում գրանցամատյանում: (ՆԿ, Հ.2)*

Ձերբակալվածներին պահելու վայրերում (ՁՊՎ)՝

Անհատական օգտագործման նպատակով ձերբակալվածներին տրամադրվում է՝

ա) քնելու տեղ,

բ) անկողնային պարագա և սպիտակեղեն,

գ) ճաշարանային սպասք (սնունդ ընդունելու ժամանակ):

dzerb_FINAL.indd, Spread 16 of 16 - Pages (16, 17) 21.04.2004 15:49

Նշված գույքը ժամանակավոր օգտագործման համար տրվում է անվճար ՁՊՎ-ում գտնվելու ընթացքում:

Սահմանված նորմերի համաձայն՝ ձերբակալվածներին տրվում են նաև՝

ա) օճառ,

բ) հիգիենիկ թուղթ,

գ) գրենական պիտույքներ (թուղթ, գրիչ),

դ) լրագրեր,

ե) ՁՊՎ-ի վարչակազմի հսկողությամբ՝ մենախուցը մաքրելու առարկաներ և կենցաղում օգտագործվող այլ առարկաներ :

ՁՊՎ-ի մենախցերը ապահովվում են.

ա) սեղանով,

բ) սանիտարական հանգույցով,

գ) խմելու ջրի ծորակով (բաքով),

դ) կենցաղային իրերի դարակով,

ե) ռադիոընդունիչով,

զ) աղբամանով:

Անձնական հիգիենայի համար ձերբակալվածներն ապահովվում են տաք ջրով:

Մենախցերում օդի ջերմաստիճանը +18 C-ից ցածր չպետք է լինի: (ՆԿ, Հ.3)

Սնունդ

Ձերբակալված անձը առողջության և ուժերի պահպանման համար ապահովվում է բավարար անվճար սննդով: Ձերբակալված անձն իր միջոցներով կարող է ձեռք բերել սնունդ և անհրաժեշտ չարգելված առարկաներ (տե՛ս **հավելված 1**): Սննդամթերքի և առաջին անհրաժեշտության առարկաներ ու իրեր ձեռք բերելու համար ձերբակալվածը դիմում է ներկայացնում ՁՊՎ-ի պետին: (ՆԿ. Հ.4)

Պարտավո՞ր եք արդյոք ցուցմունք տալ

Ցուցմունք տալը Ձեր իրավունքն է , այլ ոչ՝ պարտականությունը: Դուք կարող եք չտալ ոչ մի ցուցմունք և այդ փաստը չի կարող օգտագործվել Ձեր դեմ: (Քրդատ, Հ.63 Կ.7)

Ունե՞ք արդյոք տեսակցության և հանձնուքի իրավունք

Ձերբակալված անձը ունի մերձավոր ազգականների հետ տեսակցության իրավունք: Նրան տրամադրվում է առնվազն մեկ տեսակցություն՝ մինչև մեկ ժամ տևողությամբ: